KENYA NATIONAL EXAMINATION COUNCIL

KCSE 2007

KISWAHILI
PAPER 2

Coordinated by KENPRO,
Macjo Arcade, 4th Floor, Suite 15E,
Off Magadi Road, Ongata Rongai |Tel: +254202319748 |
E-mail:infosnkenya@gmail.com | Website:www.schoolsnetkenya.com

23.2.2 Kiswahili Paper 2(102/2)

Jina .... Namba yako ....

102/2
KISWAHILI
Karatasi ya 2
LUGHA
Oct./Nov. 2007
Saa 2½

Sahihi ya mtahiniwa ....

Tarehe ....

THE KENYA NATIONAL EXAMINATIONS COUNCIL
Kenya Certificate of Secondary Education
KISWAHILI
Karatasi ya 2
LUGHA
Saa 2½

Jibu maswali yote.

Kwa matumizi ya mtahini pekee.

Swali	Upeo	Alama
1	15	
2	15	
3	40	
4	10	
JUMLA		

Karatasi hii ina kurasa 8 zilizopigwa chapa.

Watahiniwa ni lazima wahakikishe kuwa kurasa zote za karatasi ya mtihani zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

 ©2007 The Kenya National Examinations Council **Fungua ukurasa**

Compiled by Schools Net Kenya
Available online at www.schoolsnetkenya.com | E-mail: infosnkenya@gmail.com | Mobile: 07 11 88 22 27

1 **UFAHAMU**

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Takwimu ambazo zimetolewa na shirika la kazi la kimataifa (ILO) zinaonyesha kuwa ulanguzi wa watoto umetangaa hususan katika mataifa yanayoendelea. Ipo tumbi ya sababu za kuelezea kwa nini biashara hii imeshamiri.

Athari mojawapo ya utandawazi ni kuunda mtandao mpana ulimwenguni. Mtandao huo unaweza kutumiwa kwa njia chanya au njia hasi. Njia chanya ni zile zinazoukiliwa kuwafaidi wanajamii kwa kuendeleza ubinadamu na kuboresha hali ya maisha kiuchumi, kisiasa na kitamaduni. Maarifa yanayosambazwa huweza kuwa chachu ya kuumua ari ya maendeleo, elimu na mafanikio katika mataifa mengi ulimwenguni. Njia hasi ni zile ambazo maarubu yake ni kuwanufaisha wachache huku zikiwahasiri wengi.

Kuwepo kwa mtandao kunawapa wenye nia tule kama usafirishaji na ulanguzi wa watoto fursa ya kuzitosheleza hawaa zao. Wanaoshiriki katika biashara hii huongozwa na pashau ya utajiri. Hawachelei kuwalangua watoto wanaochimbukia mataifa ya kimaskini huko ughaibuni wanakozongomezwa kwenye madanguro, kufanyishwa kazi za sulubu na za kitopasi na kuishi maisha duni.

Asilimia kubwa ya watoto hurubuniwa kwa ahadi ghushi za kujiendeleza kimasomo. Wengine huuzwa kutokana na msaada wa jamaa zao wanaotovukwa na utu na kuwa mawakala katika amali hii ya kusikitisha. Biashara hii huweza kusahilishwa kwa kuwepo kwa mfumo fisadi wa kisheria, msambaratiko wa muundo wa jamaa na ubinafsi wa kijamii.

Ipo haja kubwa ya ushirikiano wa mataifa alkulihali kuikomesha biashara hii haramu. Jamii ya ulimwengu isipofanya hivi, itakuwa imekitia kizazi kizima kitanzi na kuitumbukiza kesho yake kwenye matatizo kathiri.

(a) Ni kwa jinsi gani utandawazi umechangia katika biashara ya ulanguzi wa watoto? (alama 2)

(b) Mwandishi wa kifungu anapendekeza hatua zipi kusuluhisha tatizo la ulanguzi wa watoto?

(c) Eleza jinsi watoto wanaolanguliwa wanavyoishi huko ughaibuni. (alama 3)

(d) Kulingana na muktadha, kifungu "chachu ya kuumua ari ya maendeleo" kina maana gani? (alama 2)

(e) Jamii isiyosuluhisha tatizo la ulanguzi wa watoto itakuwa na hatima gani? (alama 3)

(f) Eleza maana ya

(i) maarubu ....

(ii) pashau ....

(alama 2)

2 MUHTASARI

Ubinafsishaji wa mashirika ya umma ni nguzo kuu katika ulimwengu wa leo. Kimsingi, ubinafsishaji ni hatua na harakati zinazochukuliwa kupunguza kushiriki kwa serikali katika uendeshaji wa mashirika na kuhimiza kupanuka kwa sekta ya kibinafsi.

Serikali huweza kuhimiza, kutokana na uuzaji, uhawilishaji wa mali kutoka umiliki wa umma hadi kwenye umilikaji wa sekta ya kibinafsi. Aidha, serikali inaweza kuuza hisa zake kwenye mashirika ya umma. Njia nyingine ni kuchochea ugavi wa zabuni kupitia kwa mikataba ambayo inashindaniwa na mashirika au kampuni tofauti. Lengo kuu la ubinafsishaji ni kuigatua nafasi ya serikali katika utendakazi na uendeshaji wa mashirika.

Uuzaji wa mashirika ya kiserikali au hisa huwa chanzo cha mapato yanayoweza kutumiwa kuendesha miradi mingine. Hii ni njia ya kupunguza harija ya serikali inayotokana na uendeshaji wa mashirika yasiyoleta faida. Ubinafsishaji huzuia uwezekano wa kuingiliwa kwa mashirika na wanasiasa, huimarisha utamaduni mpya wa muundo wa mashirika na huvunja uhodhi wa kiserikali. Ubinafsishaji huweza kuatika mbegu za ujasiriamali wa raia, kutamani kuanzisha amali tofauti.

Ubinafsishaji huweza kuyaruhusu mashirika ya kimataifa kutwaa mashirika muhimu nchini, kufutwa kazi kwa wafanyikazi na kuongezeka kwa umaskini. Ubinafsishaji wa sekta zinazohusiana na elimu na afya huweza kuathiri vibaya wenye mapato ya chini.

Ubinafsishaji haumaanishi ufanisi wa utendakazi wa makampuni na mashirika. Aidha, ikiwa haupo utaratibu mzuri wa kutathmini au kupima thamani za hisa pana uwezekano wa hisa zinazouzwa kupewa thamani ya juu au ya chini.

(a) Bila kupoteza maana iliyokusudiwa na mwandishi wa kifungu, fanya muhtasari wa aya ya kwanza na ya pili. (maneno 35 - 40) (alama 6, 1 ya utiririko)

Matayarisho

Nakala safi

(b) Dondoa hoja muhimu zinazojitokeza katika aya ya tatu na ya nne. (maneno 45 - 50) alama 9, 1 ya utiririko)

Matayarisho

Nakala safi

3 MATUMIZI YA LUGHA

(a) Tunga sentensi moja ukitumia nomino dhahania. (alama 2)

(b) Eleza maana mbili za sentensi ifuatayo:

Hawa ni watoto wa marehemu Bwana Nzovu na Bi Makambo. (alama 2)

(c) Unda nomino moja kutokana na kitenzi "ghafilika". (alama 1)

(d) Andika kwa wingi: Nyundo hii imevunjika mpini wake. (alama 1)

(e) Ainisha sentensi ifuatayo ukitumia jedwali.

Mvulana mrefu anavuka barabara. (alama 3)

(f) Tunga sentensi moja moja kuonyesha tofauti kati ya vitate vifuatavyo. (alama 2)

(i) Karama ....

(ii) Gharama ....

(g) Tambua na ueleze aina za vivumishi katika sentensi zifuatazo:

(i) Mtoto mwenyewe alienda shambani. (alama 1)

(ii) Kazi yetu haihitajiki shuleni. (alama 1)

(h) Koloni/nukta mbili (:) hutumiwa katika kuorodhesha. Onyesha matumizi mengine matatu ya koloni (:) (alama 3)

(i) Tunga sentensi itakayoonyesha matumizi ya kihusishi cha a-unganifu. (alama 2)

(j) Bainisha kishazi huru na kishazi tegemezi katika sentensi ifuatayo 'Mkulima aliyepanda wakati ufaao amepata mavuno mazuri.' (alama 2)

(k) Ainisha viambishi katika neno: **kujidhiki.** (alama 2)

(l) Tambua na ueleze aina za vitenzi katika sentensi ifuatayo
'Kalamu aliyokuwa nayo mwalimu ni ya mwanafunzi.' (alama 2)

(m) Andika viwakilishi ngeli vya nomino zifuatazo:

(i) Chakula .... (alama 1)

(ii) Kwetu .... (alama 1)

(n) Badilisha sentensi ifuatayo ili iwe katika hali ya kuamuru.
Baba ingia ndani. (alama 2)

(o) Eleza maana ya sentensi
'Ningalikuwa na pesa ningalinunua nyumba na ningalistarehe'. (alama 2)

(p) Fafanua aina za hali zinazotumika katika sentensi hizi.

(i) Mwimbaji aliimba, akacheza na akachangamsha sana. (alama 1)

(ii) Shangazi huja kila mara. (alama 1)

(q) Tunga sentensi MOJA itakayoonyesha maana mbili tofauti za neno **pembe.** (alama 2)

(r) Andika katika msemo wa taarifa "Nitakuarifu nikimwona", Elma alisema. (alama 3)

....

(s) Nyambua kitenzi "ota" kama kinavyotokea katika kirai "ota ndoto" ili tofauti tatu zijitokeze. (alama 3)

4. Isimu Jamii

Huku ukitoa mifano mwafaka, fafanua kaida tano katika jamii ambazo matumizi ya lugha hutegemea. (alama 10)